

AÑO II

PALMA 9 DE ENERO DE 1898

NÚM. 49

ADVERTENCIAS

En sustitució del nostre benvolgut company D. MIGUEL TORRES, els redactors d'aquest setmanari han encarregat sa Direcció á D. Bartomeu Ferrá son fundador.

Dissapte que ré comensarem á repartir, per entregues, el tercer APLECH DE GLOSA Y PROSA, com á regalo als nostros subscriptors; y essent justa sa tirada no s'en podrán servir fulls per separat.

A N' EL TEMPLE

UANT el Bon Jesús tenia dotze anys, diu lo Evangelista S. Lluch, que la Sagrada Família s'eianá á Jerusalem, com ho solian fer els bons Israelites, per santificar la festa anyal (*la Pascua*); y, acabades les festes, s'en tornaren la Verge y el Sant Patriarca; però l' infant Jesús va romandre á Jerusalem sense que s'en temessen sos Pares. Se feyen contes que anava ab l'estol de parents y bons companys, y axí caminaren, feren son camí tot lo dia, y cuant arribá el fí de la jornada, s' umpliren de dol sos cors; el cercaven, y no el trobaven, preguntaven á la parentella y als coneguts, y ninguns los ne sabían dar noves: y trists y apenats s'en tornaren altre volta á Jerusalem, y l' cercaven sempre seguit. Y succehí que al cap de tres díes el trobaren en el Temple, entre els Doctors y Mestres de la Lley, á qui ascoltava y també los feya preguntes. Tots els qui l sentían quedaven maravellats de veure tanta sabiduría y prudència en les respuestas d'un infant. Cuant sos Pares el veren també s'en admiraren, y la Verge li digué: Fill meu, perqué mos has fet axò? mira, ton Pare y jo desconsolats te cercávem per tot. El Bon Jesús respongué: Y perqué 'm cercaveu? Encare no sabíau que sa meua tasca es fer tot lo qu' es del servey de mon Pare? Y ells no varen comprendre aquesta resposta que los doná. Llavò el minyonet Jesús s'en torná ab sos Pares á Nazareth: y los estava subjecte, los obeïa. Sa Mare guardava en son cor com, á reliquia sagrada, totes les paraules de son fill Jesús, que crexía en sabiduría, edat y gracia devant Deu y devant els homos.

**

¡Quina llissa més profitosa mos donan María Santíssima y S. Jusep! Vivian ab santa pau y alegría, tenian ab ells un tresor inmens y eren ditxosos: ánimes justes, tenian son Deu, y, essent pobrets, tot los sobrava: bons pares, ses seues delicies eran estar ab son fill; per ells era el tot; sa vida, son mestre, sa alegría, son amor.... ab ell estavan assaciats sos cors, sa vida era un idili d'amor pur, sant.... Vengué un dia en que perderen tan gran tresor: se pongué l' sol que escaufava aquelles ánimes y vengué la fosca, foren enrevoltades d'ombres fredes, gelades de dol y buydor, y un dolor sens mida oprimí aquells cors: ploraren ab desconsol, cercaren ab afany, preguntaren ab anhel... y crexía son desconhort; cercaven al minyonet Jesús, á son Deu y no'l trobaven; havían perduda la ditxa, la felicitat y no la trobaven.

¡Quina semblansa més escayguda! També com els sants esposos ho tenim tot en Deu, en Jesús; ell es nostro Pare, nostre amich; es el consol de nostres penes, l' amor de nostros cors: ell, segons l' Evangeli, es la vida, la llum, la veritat, el mestre y guía de nostres ánimes: es la ditxa, la felicitat: per axò deya Sta. Teresa: qui te á Deu, de res passa fretura. Mesquinets! volem ditxa, cercam sempre seguit felicitat, correu assedegats darrera ella, (axí es nostro cor) y no la porem trobar, y retuts ploram llàgrimes de sanch, y creix la set de benestar y may mos porem assaciar. Es que no la sabem cercar: no creym que Deu siga tota sa nostra ditxa. Cuant el perdem (ploram, el cercam, mos afanyam, com els sants esposos per trobarlo?) Què feim? Es ben trist, però es cert: avuy, corsecats per l' indiferència, perdem á nostron Deu sense pena, no'l cercam y cegos volem trobar la ditxa allá ahon no hi ha més que vanitat y aflicció. Cercam riqueses, y mos feym del or un ídol: volem benestar y axecam palaus, y cercam comodidats, y ab lo frenesi de la desesperació correu darrera tots els plers y devertiments, y, estragat nostre cor, en demana més y creix la febre, y no mos n' assaciam... Es qu' en la terra no hi ha mes ditxa que la tranquilitat, la pau del esperit, y com diu S. Pau no la mos poren dar els plers brutals d'aquest mon; sols la porem poseir tenguent á Deu, á Jesús, qui vengué per donar pau á n'els homos de bona voluntat.

¡Desditxats els qui no ho creueu! Desventurats els pobles que s' en riuhen, y lluny de cercar á son Deu en tot, el rebutgen, no 'l volen! la ma fexuga de Deu pesa demunt ells, y fins en aquest mon, en lo material los castiga. Quant els pobles tenian lleys santes, cuant tenian á Deu, ell los protegia; y les nacions eren grans, poderoses.... Avuy, el masonisme impera, y s' envilexen els estats, y se fonen com una candela qui crema cap avall. Quant nostros guerrers confiaven en Deu, rebian son cos antes de començar el combat, guerretjaven per la creu; llavors era vençuda la morisma, quedaven confusos sos inimichs y tornaven ab honra, cuberts de gloria.... Avuy, confiam en los canons y barcos de guerra y par que Deu maleyesca nostra obra; ni una mica de gloria recompensa la mort de nostres valents. Quant els jornalers cercaven á Deu y els gremis tenian un Sant per Patró, no s' axecava imponent y esfereidor el socialisme; cuant sentian la veu dels ministres de Deu no necessitaven falsos predicadors que los ensenyassen á demanar ab avalots y amanaces les 8 hores de jornal. Quant dins la familia reynava Deu, cuant cercavan á Jesús, cuant devora la llar se resava el sant Rosari, y els pares daven santes ensenyances y bon consells y exemples á sos fills, eran respectats; la familia era niu d' amors y consol de penes; surtia una juventut sana y robusta, capás de donar gloria á Deu y nom á sa Pàtria..... Avuy, hem tret á Deu de la familia y l' hem feta un hostal ahon impera l' egoisme; es desunexen els vincles més sagrats; ploren els pares per sos fills qui los insultan, y tots cercan fora d' ella, en los divertiments y plers impurs, l' amor y conhort que no hi troben; y una juventut desreguda, qu' vorreix la vida, sens ideal es el castich de sos Pares y l' afronta de sa terra.

¡Qué's de ver que qui fuig de Deu corre de bades! Mesquinets qui l' hem perdut, cerquemló: fora d' ell no trobarem ditxa. Si l' cercam, si feim que torni entrar dins la familia, prest reynará dins la Sociedat y llavd dins els estats; y els pobles, qui s' envencan dins uns abisme sens fons, se salvarán, tornará lluir el sol de gloria, y tornarán els díes de pau y ventura, perque Deu no s' amaga; els qui el cercan el troban, com la Verge y el Sant. Patriarca. Però es precís sebrel cercar; tres díes d' angunia passaren, fins qu' anaren al Temple, y allá el trobare. També l' hem de cercar en el Temple, en la casa de Deu, en l' Iglesia, perque no més es allá. Per por de que mos errássem, perque no cercássem en va, ell mateix mos ho digué: «Ab voltros (ab los Apòstols, vol dir ab l' Iglesia) estaré fins que s' acabi el mon. A l' Iglesia el trobarem sacramentat que crida als qui tenen trebays y fatigues per aconsolarlós; sols allá mos ensenya per sos ministres. No mos fassem illusions, no cloguém els ulls per no veurehi; no l' trobarem es mitx del truy del mon, dins el bogiot de plers y passions; aquí no hi pot haver pau, qu' es la ditxa; no l' trobarém fora de l' Iglesia, perque fora d' ella no hi ha salvació, y qui no está ab ella, está cuantra ella. No l' trobarem, so, no tendrem pau, si no més acostam á rebre els sacaments, mentres no ascoltem la vertadera doctrina de boca dels ministres de Deu, mentres romanguen buydes les Iglesies, mentres estiga tot sol el Bon Jesús. Cercarem en va la ditxa; no

podrem umplir es nostre cor, que, fet per Deu, no tendrá sosech fins qu' el trobi.

Desventurats fills d' Eva que plorau en lo desterro cercant ditxa, benestar, felicitat y no vos heu poguts assaciar, no 'n trobareu mes que cercant al Bon Jesús en l' Iglesia, acostantvos á Deu; vos ho diu el profeta Davit, que poderós havia tastat tots els plers de la terra: «Conech, Deu meu, que no tench altre ditxa qu' acostarme á Vos.»

FRA BONAVENTURA.

SAS MATANSAS

Es dia de sas matansas
Es un dia de bordell,
Però tot-hom vòl porcell,
Seguint antigas usansas.

Desde un dia ó dos abans
Já's tenen apareyats,
Ben fregadets y esmolats,
Es quinavets y es tayants.

Un banch per posarhi tròssos,
Una taula per tayar,
Una altre per desxuyar
Y sa caldera p' ets òssos.

Es porch duan y tot-duna
Tot es truy y confusió;
Tot-hom fa s' obligació,
Tot-hom fa feyna á la una.

Na Fransina du 'n garbell,
Madó Bet corre emb un plat,
Y de tant qu' ha atropellat
Ha fet tròssos un ribell.

Emb aquest truy y avalot
Ningú cern emb son sedás;
Un cau y s' esclata es nas,
Y s' altre pegue un sucot.

Mentre tot-hom alboròta
Mira es porch es matador
Y diu: «Tot và bé, Señor,
No té cap grá de pigota.»

Despues d' axó, en pochs moments
Al deixa ben desxuyat,
Y un glopet de xamporrat
Demana als qui té presents.

Tot-duna qu' el s' ha begut
Estoja sa guineveta,
Diu: «Qu' el menjan emb salut.»
Y se 'n va emb sa carrereta.

Aquí comensan sas bònias;
Tots s' arman de quinavet;
Y es ventre per ferló net
Prenen un parey de dònas.

Mentras qu' emb sal y vinagre
Dins picas ó dins ribells
Gian y fan nets budells,
Es altres tayan carn magre;

Decantan sa carn d' ets òssos
Per durlos á sa caldera,
Y á dins una olla colera
Sa xuya salan á tròssos.

Fet aixó, en haver tayat
Sa carn; es botifarró
Y es saim per bollirló,
Ja's té molt adelentat;

Perque en el dia d' avuy
Emb sa màquina rodant,
Capolán emb un instant
Sensa fer mica de truy.

Cuant sa carn han capolada,

Trempan be tots es pastons,
Vol dir blanxs, botifarrons,
Botifarra y sobrassada.
Y quant està fet això
A dins un ribell los pastan,
Y en frijen un poch y tastan
Par veure si es gust es b6.

—
Es calderó duan,
Tot-hom vol tastar,
Per dir hí sa seuia,
Tot-hom d' això 'n sap,
Una diu: «De pebre
Trop qu' està tal cual,
Però sas espicias
Molt l' as hi han plant.»
«Meam, si, fieta,
Diu sa d' es costat.
¿Qué hi dius tu, Maria?»
«Que dig? qu' es molt fat.
De tot una mica
Trop que li han de dar,
Perque á sa caldera
Pert molt es picant.
Y convé que sia
Gustoset de sal,
Sinó dins dos dias,
Això se perdrá.»
«Tens rahó, Maria,
Tornam ho á trempar.»
Y trempan y tastan
Fins qu' està acertat.

Cuant á la fí tot-hom tròba
Qu' es pastons van benejant
Van á cercar sa xeringa
Per passar feina endavant.
Un altre temps sa xeringa
No s' acostumava á emprar
Mes que per dar lavetivas
En teni 's ventre enfitat;
Però ets adelants del sigle
Mos han duit tan endavant,
Qu' en el dia sa xaringa
Mos serveix per porquetjar.
Axi en sentir que la duan
No 's menester girá 's cap
Que no 's tracta d' emprarlè.
Emb qualche pobre malalt,
Sinó d' omplirla de pasta
Y prepararsé á rodar,
Mèntres qu' una matansera,
Sa d' es dits mes estirats
Tant com vā sortint sa pasta
Es budell li va donant.

—
Mèntres que á sa taula
Ròdan sa xeringa,
Cusan sobressadas,
Y fan llangonissas,
Y es blanquets de tela
Sa Senyora lliga;
Un poch mes enrera
Emb embuts de vidra
Un parey de dònás
Umlan sa vería,
Y á dins sa caldera
Tot-duna le tiran.
Un homo se euida
D' es foch y l' atia,
Quant tròba qu' es cuita
D' es foch l' enretira;

Llevors tot ho penjan
Y tot de seguida,
Es saim estojan
A dins pots de vidra;
Arraconan trastos
Y queda finida
Aquesta famosa
Costum mallorquina,
Qu' en dinan matansas
Y son porquerias.

MANUELA DELS HERREROS DE BONET.

Tómbola benéfica

La organizada por la Junta de Protección al Soldado ha tenido gran éxito, y por él felicitamos á los organizadores, donantes y público que en pocos días ha agotado los billetes y proporcionado un ingreso de más de 12,000 pesetas con el cual tantas desgracias se puede mitigar. El proceder de dicha Junta y los actos y palabras de su digno presidente el M. I. S. D. Matías Company han sido comentados con diversos criterios. Nosotros preferiríamos, ¡quién lo duda!, y muchos individuos de la Junta también, que la caridad cristiana pusiese en sus manos directamente y sin necesidad de escitantes que rebajasen su valor, abundantes socorros, tantos como reclama la afflictiva situación de las víctimas. Mas si las circunstancias obligan á esos celosos postulantes, después de haber llamado de puerta en puerta á todas las de Palma con deficiente resultado, á emplear otros medios lícitos que respondan á sus fines, no seremos nosotros quienes les censuremos por haber subido á las tablas de un escenario á pedir un socorro para los vivos, una oración para los difuntos, y una plegaria á la Virgen Santísima para que proteja nuestra desgraciada patria.

Respecto al local, claro es que aquel teatro-circo ordinariamente centro de corrupción y de escándalo, quisieramos desapareciese por completo; y que aquel terreno, propiedad de un rey católico, que destina el usufructo á sostener el culto divino en el oratorio de la Almudaina, tuviese más digno empleo. Nuestro deseo no puede ser un hecho por ahora: Y PUESTO QUE EL TEATRO EXISTE, (1) mientras llegue el momento en que los católicos unidos impongamos su desaparición ó reforma, preferimos verlo ocupado por un público que contribuye con su dinero á remediar desgracias, y escucha respetuoso la voz

(1) Toda escandalizada aparece por segunda vez *La Tradición* porque dijimos que *en el supuesto de estar cerrada al culto* pudiera haber servido para la tómbola la derribada iglesia del Olivar. Fr. Cantalardo prefiere ver *derribados los templos por la piqueta revolucionaria y aventados por el huracán de la Revolución* antes que destinados á usos profanos aunque sean lícitos. Respetamos su opinión en materia que ni remotamente toca al dogma, y estamos de acuerdo en que *res ubicunque ut (sit) domino suo clamat*. Por esto precisamente disentimos de su parecer, y este disentimiento, no estando condenado, ni es liberal, ni aunque deseas conservar es conservador, ni mestizo, ni cosa que se parezca por más que diga el muy respetable Fr. Cantalardo, digo, claro. Las iglesias Sti. Spiritus, en Palma, y de Montesión, en Pollensa, entre otras (y iojalá estos templos sólo hubiesen visto tómbolas benéficas!) nos dan la razón. El oratorio de Montesión, donde se han celebrado veladas literarias presididas por los mismos Padres, nos la puede dar algún día. El largo catálogo de las derribadas nos quita toda esperanza.

En cuanto al resto de las dos columnas y media que emplea en fustigar á MALLORCA, ni una palabra.

del sacerdote católico, á verlo repleto de una turbamulta que aplaude, celebra y paga las procacidades de una descocada bailarina, ó las coplas de un cómico que insulta nuestras creencias: preferencia demostrada expresamente por católicos de todos los partidos políticos que estos días se han codeado en el Teatro-círculo y con su apoyo dentro y fuera de la Junta han contribuido al éxito de la tómbola.

† AL CEL LA VEJEM

Día primé d' aquest més á las 12 del matí va ser transportada al cementerio la venerable Germaneta dels pobres Sor. Magdalena dels Angels, una de las primeres que vengueren á Palma per instalar sa Casa de refugi per veys pobrets; tenia 54 anys, haventne servit 38; sens desmayar mai sa vigorosa robustesa, y cresquent sempre sa gran caritat y zèl amb á que, agombolava als homos y tenia cura de sa Capella. Sempre trabayant: dels dormitoris als refetons, de la clasta á l' enfermería, amb sa rieteta a sa boca, y la modèstia en sa vista semblava un angel y era el verdader consol dels desgraciats que, per bona sort estaven á son conte.

Derrerament fou nombrada *assistenta*; però una malaüta llarga que ha sufert amb un coratge y una resignació casi sobrenaturals, ha estat sa preparació per comensar á viure eternament.

Son cadaver fou acompañat per ses Germanetas, per tots els veyets acullits que pogueren arribar al cementerio y per molts de sacerdots y personnes seglars que solen fér cas d' aquelles santas dones. (*)

Recomanám á les famílies catòliques, la cristiana y piadosa costum que tenen les Germanetes, cada pich que s' en mor una, de no deixarla fins que está depositada dins sa tomba. Elles la condueixen, la pujan y la debaixan del cotxo, la presentan en l' Oratori, li resan ajoñades ses derreres pregàries, li tancan el baul y veuen enguixar ses lloses....

Així heu feyen els cristians dels primers sigles. ¿Y els catòlichs d' avuy en dia?... Excusantse amb un sentimentalisme convencional, y amb una falta de coratje deshonrós, n' hi ha que abans de morir sos parents ja s' en allunyan y los dexan en mans de gent extèrnia....

La Germaneta Magdalena, desde el cèl protegirà l' establiment benèfich ahont troben redòs, servei, mares y amor els desamparats per la fortuna ó per ses pròpies famílies; y, sobre tot, troben aliment corporal y espiritual, avivant la fè els qui l' han refredada, condòrt per ses afliccions y santa alegría per emprende el viatje á l' Eternitat.

(*) Es d' advertir que cuant la s' en portaven comensá á fér brusca, y seguí fins á posar remuy l'陪伴ament,.... però com per enterrar un difunt se requereix la presència d' un que justament no se troava en el Cemènteri, les Germanetes esperaren prop d' una hora per no deixar inseulta á Sor Magdalena. Y después d' haver vetlat ses nits anteriors, d' haver amparat s' aygo (y una arruxada que que los plougué dins s' Oratori), y d' haver embarcat els seus pobrets dins carriuatges, devés les tres y mitja, la *Bona Mare* y compaïones tornaren á ciutat, algunes d' elles á peu y dejunes.... Ara sols manca, después d' haverhi anat es picapedré de la Casa á sepultar gratis sa difunta, que los fassin pagar aquest enterrament, segons tarifa.

¡Que Deu recompensi als benefactors d' aquell Hospi ci modeló, y los reunescas, amb los angles de caritat que allá hey sacrifican sa vida, en l' altre mon!

Folklore Balear

TRADICIONS POPULARS MALLORQUINES

¿Com es que des tres reys des Betlem n' hi ha un ab sa barba blanca?

Com es tres reys d' Orient arribaren á Betlem per adorar al Bon Jesu y oferirli or, encens y mirra, es més jove de tots, que era travessadís com una llansadora y poch afectat ferm d' esser es derrer en lloch, trompitxá de tal manera, que passá devant á n' els altres dos, com anaven á adorar.

Volgué esser es primer.

Però com s'axicá dels pès del Bon Jesu, sa barba li va esser tornada blanca, blanca, y axò que abans le tenía negre, negre.

¿Ah idò? aquesta oblada se 'n va dur perque essent es més jove, volgué esser es de devant.

Anauhí voltros á passar es veys á derrera.

A. M. A. PRE.

(Copiat del núm. 213 del Bolletí de la S. A. L.)

Pía Unión

Es verdaderamente notable el incremento que va tomando la devoción *Pía Unión de San Antonio de Padua* instalada en la iglesia de S. Francisco de esta capital y que cuenta ya con varios centros parroquiales en los principales pueblos de la isla.

En el último año se han inscrito 3289 nuevos asociados y se han depositado en el cepillo del *Pan de S. Antonio* cerca de 2000 ptas. en acción de gracias por favores recibidos.

Se han distribuido á los pobres 6466 kilogramos de pan y 662 de arroz; y se han registrado casos en que la protección del Santo Taumaturgo se ha manifestado de una manera tal que aunque la Iglesia no ha calificado el pueblo fiel tiene por verdaderos milagros.

CEPAS AMERICANAS

De todas clases y variedades—Injertos—Barbados—Estacas—Procedentes de los viveros y plantaciones de Jaime Sabaté de Vilafranca del Panadés
Representante: MIGUEL DURÁN calle Murta 5.—Inca

RONDAYES MALLORQUINES

DE 'N

JORDI DES RECO —TOM III—

Sortirà, com els altres dos, de 64 páginas, un cuadern cada més, fins á cinch.

Ja ha comensat á estamparse el cuadern d' Decembre, qu' estarà llest á fí de més, si deu ho vol.

PREU DE CADA CUADERN

30 Céntims de peseta

Se poren suscriure en la llibrería de can Guasp, Morey, 6.

Imp. de las hijas de Colomar.